

3) улучшение культуры коммуникации и обеспечение качества взаимодействия при дистанционных формах обучения.

Выполнение предложенных рекомендаций может обеспечить улучшение качества формата дистанционного обучения. Но необходимо учесть, что их реализация должна происходить комплексно, так как при выполнении отдельных мероприятий без их системного согласования может привести к изоляции проблемы и дублированию функциональных решений.

Резюмируя данную статью, можно сказать, что корреляционный анализ (оснащенность на прирост населения) и количественный анализ (по итогам количественной оценки качественных показателей SWOT-анализа) показывают, что в Республике Казахстан практика использования формата дистанционного обучения как нового способа получения образования является актуальной и сохранит тенденцию расширяющегося внедрения в сфере образования.

Литература:

1. Закон Республики Казахстан № 319-III «Об образовании» от 27 июля 2007 года [Электронный ресурс]. URL: https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z070000319_#z526 [Дата обращения: 21.12.2021]

2. Приказ Министерства образования и науки Республики Казахстан № 137. «Об утверждении требований к организациям образования по предоставлению дистанционного обучения и правил организации учебного процесса по дистанционному обучению» от 20 марта 2015 года [Электронный ресурс]. URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V1500010768> [Дата обращения: 21.12.2021]

3. Информационно-аналитическая система «Талдау» Бюро Национальной статистики Агентства по стратегическому планированию и реформам Республики Казахстан [Электронный ресурс]. URL: <https://taldau.stat.gov.kz/ru/Search/SearchByKeyWord> [Дата обращения: 15.12.2021]

4. Инчхонская декларация - Образование-2030: обеспечение всеобщего инклюзивного и справедливого качественного образования и обучения на протяжении всей жизни. Цифровая библиотека UNESDOC. [Электронный ресурс]. URL: https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000233137_rus [Дата обращения: 21.12.2021]

5. РУКОВОДСТВО «Распаковка» Цели 4 в области устойчивого развития Образование-2030 [Электронный ресурс]. URL: https://inee.org/system/files/resources/UNESCO_Unpacking%20SDG4%20Education%202030_2017_RUS.pdf [Дата обращения: 21.12.2021]

6. «Концептуальная записка: Образование в эпоху COVID-19 и в последующий период» [Электронный ресурс]. URL: https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/policy_brief_-_education_during_covid-19_and_beyond_russian.pdf [Дата обращения: 21.12.2021]

7. Christopher M. Lee Descriptive SWOT Analysis about Online Learning Technological Institute of the Philippines – Manila April, 2021 [Электронный ресурс]. URL: https://www.researchgate.net/publication/350621868_Descriptive_SWOT_Analysis_about_Online_Learning [Дата обращения: 21.12.2021]

Кәрімов М.А.

«№10 мектеп-гимназия» КММ, Астана қ.

Ахметжанов М.

«Дарын» мамандырылған мектеп-лицей-интернаты, Қарағанды қ.

Аязбаев А.М.

«А.Байтұрсынұлы атындағы мектеп-гимназия» КММ, Қарағанды қ.

ЖАЛПЫ ОРТА МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ДЕНЕСІН ТӘРБИЕЛЕУДІҢ КЕЙБІР ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТҮРЛЕРІ

Аннотация. Мақалада мектеп оқушыларының денешынықтыру сабақтарында дене мүсінін тәрбиелеудің педагогикалық әдістері туралы баяндалады. Сонымен қатар мақалада оқушы тұлғасына тәрбиелеудегі талаптарды ұғыну деңгейі мен дәрежесін жоғарлатуға ықпал жасалып, оқушы сұлбасының жан-жақты даму зерделеніп, дене тәрбиесін зерттеуші ғалымдардың бағалары берілген.

Кілт сөздер: денешынықтыру, оқушы, мектеп, үрдіс, сынып, дене мәдениеті.

Дене тәрбиесінің педагогикалық мәселелерін шешуге арналған сансыз көп зерттеулерде «талап» түсінігі кең баяндалады. Дене тәрбиесі мәселесімен айналысатын ғалымдар бастапқы талап

ретінде тұлғаның денесін жетілдірудегі талабын қарастырады, оның астарында адамның тіршілік ету жағдайында тиімді үйренуін қамтамасыз ететін элеуметтік-биологиялық түрде келісілген, дене мәдениетінің – сауықтыру бағытындағы ережесіне ғылыми түрде негіз болатын адамның қызметі түсіндіріледі. Мектеп оқушыларының денесін жетілдірудегі қалыптастыру процесінің мазмұны жағынан талаптың өзара байланысқан компоненттер қатарынан тұрады. Оған балалардың дене мәдениетіне жағымды қатынасы мен қызығушылығын тәрбиелеу, мектеп оқушыларын біліммен қаруландыру, оның негізінде білімнің керектігін сендіріп қалыптастыру, өз бетінше білімнің дағдысы мен іскерлігін қалыптастыру, дене мәдениетінің жүйелі сабағына тәжірибелік үйрету жатады.

Демек, бұл талапты қалыптастыру мәселесі мотивациялық өріс деңгейінде сияқты, тәжірибелік қызмет өрісінде де шешілуі керек, яғни ұйымдасқан және өз бетімен білім алу арқылы.

Осыған байланысты әртүрлі жастағы оқушылардың мотивациялық өрісінің даму ерекшелігі мен динамикасы туралы көптеген зерттеушілер ғылыми мәліметтік қызығушылығын ұсынады. Карпушко Н.Л. жұмысында төменгі мектеп оқушыларында мотивациялық өрістің негізгі бөліктері талаптарының қалыптасқаны көрсетілген, олар дене тәрбиесінің дұрыс ұйымдасқан процесінде жемісті дамуы [1, б.23].

Осы кезде автор, дене мәдениетінің мемлекеттік бағдарламасы бойынша оқитын оқушылардың мотивациялық өрісі бір сыныптан екіншіге өтуі жеткілікті дамуға келмейді деп санайды. 3 сыныпқа өткендегі нәтижеде дене мәдениеті сабағына қызығушылығы төмендейді, өз бетімен дене мәдениеті – сауықтыру қызметінің мотивтері қалыптаспайды, және соның салдарынан, балалардың денсаулығы мен дене дамуына жағымсыз әсер ететін оқушылардың қозғалтқыш тәртібі төмендейді.

Орта топтағы оқушылардың мотивациялық өрісінің даму ерекшелігін қарастыра отырып, бозбалалардың жетекші қызметі қоғамдық-пайдалы қызмет бола бастауын ескеру керек, танымдық қызмет әртүрлі жағдайлардағы қатынас жүйесіне бағытталған, сапалы сана-сезімнің және өзін-өзі бағалаудың дамуында болады, оның нәтижесінде бозбалаларда өзінің туралы үлкен адам болатындығы ойжөнінде түсінік қалыптасады.

Лукьяненко В.П. ойынша, жасөспірім жасында сана-сезімнің қарқынды дамуы өзін-өзі тәрбиелеу талабын туғызады. Бозбалалар белсенді, әлді, батыл және т.б. болуға ұмтылады. Дәл осы жаста дене мәдениеті және спорт сабақтарының негізгі мотиві жанама түрдегі мотив – денесінің дамуы және қайратты болуын жақсарту болып табылады [2, б.18].

Бұл жағдай бозбала тұлғасына тәрбиелеудің әртүрлі формалары арқылы мақсатқа лайықты әсер етуге мүмкіндік туғызылып, дене мәдениеті және спорт сабақтарында талаптарды ұғыну деңгейі мен дәрежесін жоғарлатуға ықпал жасайды, олардың дамуы тұлғаның жан-жақты даму қызығушылығына сәйкес келеді. Объективті жас алғы шарттарына қарамастан дене мәдениеті және спорттағы бозбалалардың талаптары дәстүрлі мектеп дене тәрбиесінде тек жоғарламай оның, сонымен қатар әрбір келесі оқу жылында төмендеу тенденциясы болады. Тек бозбалалардың 10% ғана өз бетінше дене жаттығуларымен айналасатындар, бұл жаста спортқа мектеп оқушыларының 15% дейін тартылатыны айтылған.

Көп авторлар бұл мәселенің шешілуін жалпы білім беретін мектептерде балалардың спорттық қызығушылығын ескеру арқылы секциялық тип бойынша дене мәдениеті сабақтарын ұйымдастыруда және жүргізуде көреді. Бұндай әдістемелік тәсіл дәл сол авторлардың ойынша талаптық-мотивациялық өрістің дамуын, дене мәдениеті және спорт құндылықтарын меңгеру бағдарын ынталандырады, оқушылардың дене дамуындағы дене дайындығы мен денсаулығын жоғарлауына ықпал етеді. Сонымен қатар, мектептегі дене тәрбиесінің тәжірибесі үшін маңыздысы – ол сауықтыру, білім беру және тәрбиелеу бөліктері кіретін, спорттық дайындық элементтері бар жаңа бағдарламаны жасап, енгізуге болады.

Басқа жағынан, дене мәдениеті сабағына тұрақты қызығушылығын қалыптасуына тәжірибеде алған білімі мен, дағдыларды қолдануға мүмкіндік беретін жағдай жасауға ықпал жасайтыны көрсетілген. Сонымен қоса мектеп оқушыларының жарыстарға, туристік саяхат, пікір-алысу жарыстарына міндетті түрде қатысуы білім алуы және қозғалтқыш тәжірибесінің өлшемі бойынша шығармашылық ынта элементін қолдану, дербестікті тәжірибелеу және оқушылардың ынтасын мадақтау керек.

Дене тәрбиесі тәжірибесінде басты сұрақтардың бірі мектеп оқушылардың тұрмысына дербестік сабақтарды енгізу. Әрине, ол үшін тек білім емес. Сонымен қатар дербестік сабақтардың шеберлігі және дағдыларын қалыптасуы керек. Сондықтан, В.И.Лях санағандай, дене мәдениеті сабағында оқушыларды жаттығулармен, өзін-өзі бақылау тәсілдерімен және өзін-өзі бағалаумен қаруландыратын нұсқаулы функцияларды күшейту керек [3, б.10].

Мектеп оқушыларын дене мәдениетінің дербес сабақтарына үйрету үшін бірінші қадам үй тапсырмасы болып табылатыны байқалады. Үй тапсырмасы арқылы жүйелі сабақтарға деген әдеттерін біртіндеп қалыптастарады. Оларды орындалу кезінде денесін өзін-өзі жетілдіру талабы қойылады.

Кейбір авторлар мектеп оқушыларының спорттық бағдары бойынша жұмыстың мәнділігіне ерекше көңіл аударады. Олардың ойынша 1 сыныптан бастап оқушылардың дене мәдениетінің спорттық қызығушылығын қамтитын педагогикалық ықпал жасайтын кешендік бағдарлама ұсынады 5-6 оқу жылына қарай тұлғаның дене мәдениеті және спорттық қызығушылығын меңгеруге бағыттау дайындығына, тәрбиелеуге мүмкіндік береді. Бұл мәселені шешу көбіне мектеп оқушыларының денесін жетілдіруінде мәдениетті талапқа қозғалтқыш қызметтің табиғи өзгеруін анықтайтыны сөзсіз. Мектеп оқушыларының денесін жетілдірудегі талаптар мәселесін зерттеу қатарына үйрету процесінің қалыптасуы және жүзеге асудың маңызды факторы ретінде дене мәдениеті мұғалімінің кәсіптік білімі мен шеберлігі қарастырылады. Авторлардың ойынша мұғалімнің кәсіптік дайындығының берілген аспектісі бүгінгі күні ғылыми және әдістемелік аспектілерде жеткілікті өңдеу деңгейі жоқ. Тәжірибеде мұғалімдердің мектеп оқушылардың денесін жетілуіндегі талабын тәрбиелеуге дайындық деңгейі өте төмен екені көрсетілген. Дене мәдениеті мұғалімінің кәсіптік дайындығы барысында оның бағыттылығын тек балалардың денесінің дамуына ғана емес, сонымен қатар оқушылар денесінің жетілуіне талаптың орнықты дамуына, спорттық бағдар жұмысына ықпал жасау ұсынылады.

Осылай әдебиеттік мәліметтерді талдау және қорыту, мектептегі оқушылар денесінің жетілуіндегі талапты қалыптастыру процесі көп қырлы екенін көрсетеді және өзара байланысқан бағыттар қатарына кіреді. Мектептегі оқушылардың дене тәрбиесіндегі осы бөліктерін жемісті түрде жүзеге асыруына, жұмыстың барлық түрлері кіретін педагогикалық ықпал жасауға, соңында дербестік дене мәдениеті-сауықтыру қызметі элементтерінің, балалармен жасөспірімдер тұрмысына кіруге бағытталған кешендік жүйе мүмкіндік береді.

Дегенмен, орта топтағы мектеп оқушыларының талаптық-мотивациялық өрісін сипаттайтын көрсеткіштердің бағыттылығы мен айтылғанын зерттеу, мектептегі дәстүрлі және спорттық-бағдарланған түрде ұйымдастырылған дене мәдениеті сабағы дене тәрбиесі тәжірибесі үшін маңызды, мұнда дене мәдениеті және спорт сабағындағы талапты қалыптастыру сұрағы тым өзекті.

Әдебиеттер:

1. Карпушко Н.Л. Журнал «Теория и практика физической культуры» о физическом воспитании школьников (1925-1994г.г.) //Теор. и практ. физ. культ., -1995. -№11. -С.23-26.
2. Лукьяненко В.П. Состояние и перспективы совершенствования физического воспитания школьников в свете современных концептуальных подходов//Физическая культура. -1999.-№1/2.-С.18-25.
3. Лях В.И. Ориентиры перестройки физического воспитания в общеобразовательной школе//Теор. и практ. физ. культ.-1990, №9.С.10-14.

Ким А.А., Фатхуллина Н.В.
КГУ «Лицей №2» г. Караганда

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ ГРАМОТНОСТИ И КУЛЬТУРЫ УЧАЩИХСЯ: СПОСОБЫ И ПРИЕМЫ

Аннотация. Статья представляет анализ разработанного учителями-филологами материала по совершенствованию продуктивного, грамотного чтения текстов различного типа через работу учащихся в тематических тетрадах. На современном уроке важно развивать умение самостоятельно работать с информацией. Подбор текстового материала, разработка заданий направлены не только на формирование смыслового чтения, но в целом на совершенствование широкого спектра грамотного восприятия и прочтения различной информации. В докладе отражен последовательный алгоритм системной работы по решению указанной выше проблемы.

Ключевые слова: функциональная, читательская грамотность, сформированность читательской культуры, пути преодоления кризиса чтения, поиск методических приемов, мотивирующих формирование познавательной деятельности, рабочая тетрадь по совершенствованию продуктивного чтения.